

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben enkele fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over de Aanpak alternatieven doden van eendagshaantjes toegezonden aan de Kamer per brief d.d. 4 april 2014 (Kamerstuk 27 428, nr. 269).

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Hamer

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Van Bree

Inhoudsopgave

- I. **Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
 - Vragen van de leden van de VVD-fractie
 - Vragen van de leden van de PvdA-fractie
 - Vragen van de leden van de SP-fractie
 - Vragen van de leden van de D66-fractie
 - Vragen van de leden van de ChristenUnie-fractie
 - Vragen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie
- II. **Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris**

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris over de aanpak van alternatieven van het doden van eendagshaantjes. Deze leden hebben hierbij de volgende opmerkingen en vragen.

Stakeholdersdebat

De leden van de VVD-fractie lezen dat een debat heeft plaatsgevonden om op objectieve wijze in beeld te krijgen wat de kansen en bezwaren zijn van de verschillende methoden voor het doden van eendagshaantjes en te bezien welke (praktische) handelingsperspectieven er zijn. Het Rathenau Instituut zal het debat verwerken in een rapport en in het voorjaar aanbieden aan de Staatssecretaris. Op basis daarvan worden vervolgacties ondernomen. De leden van de VVD-fractie ontvangen graag een concreet tijdspad van de Staatssecretaris wanneer het rapport naar de Kamer wordt gestuurd en welke acties op welk moment daaraan gekoppeld worden.

Combinatiekip

De leden van de VVD-fractie lezen dat het onderzoek begeleid is door de Dierenbescherming en de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) en de Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP). Deze leden vragen waarom de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP) hier niet bij betrokken was, aangezien zij ook een deel van de pluimveesector vertegenwoordigen. De leden van de VVD-fractie lezen voorts dat de belangrijkste conclusie is dat vlees van haantjes van legrassen als combinatiekip een interessant marktconcept kan worden voor culinair en bewust consumeren. De Wageningen University and Research (WUR) verwacht wel dat, gelet op de prijs en het huidige consumptiepatroon van pluimveevlees (overwegend filet), slechts een beperkt deel van de eendagshaantjes van legrassen een bestemming zal krijgen voor humane consumptie. De leden van de VVD-fractie merken op dat er geen conclusies van de regering worden verbonden aan het rapport. Kan de Staatssecretaris alsnog aangeven wat haar bevindingen zijn ten aanzien van het rapport en hoe zij hiermee wil omgaan en hoe zij deze uitkomsten wil gebruiken voor nieuw beleid?

Kijken in het ei-methoden

De leden van de VVD-fractie lezen dat momenteel door drie private partijen (In Ovo, Viscon en Vencomatic) in Nederland alternatieve «kijken in het ei»-methoden ontwikkeld worden om eieren in een vroegtijdig stadium van de embryonale ontwikkeling te kunnen sexen. De leden van

de VVD-fractie vragen op welke manier het onderzoek om met behulp van genetische modificatie van legkippen broedeieren in een vroegtijdig stadium te kunnen sexen nog een rol speelt of heeft dit onderzoek geen rol meer van betekenis? Graag ontvangen deze leden een toelichting van de Staatssecretaris op dit punt.

Overig

De leden van de VVD-fractie vragen of het onderzoek naar de zogenaamde «kwalkip» gecontinueerd wordt, en wanneer daar nieuwe resultaten van verwacht kunnen worden. Deze leden zijn van mening de genetische modificatie niet uitgesloten mag worden in de zoektocht naar het verminderen dan wel voorkomen van het doden van ruim 40 miljoen eendagshaantjes. Er is thans geen eenduidige, eenvoudige oplossing voor het doden van eendagshaantjes, en ook de verdere ontwikkeling van de combinatiekip zal hooguit tot een lichte vermindering leiden. Daarom moet nadrukkelijk genetische modificatie verder onderzocht worden. Deelt de Staatssecretaris deze overtuiging van de leden van de VVD-fractie? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze draagt zij hieraan bij? Indien de Staatssecretaris met een genuanceerd standpunt komt, dan vragen deze leden wel om helder aan te geven of genetische modificatie onderzocht blijft worden «ja» of «nee».

Vragen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris over de aanpak om tot alternatieven voor het doden van eendagshaantjes te komen.

De leden van de PvdA-fractie vinden het niet wenselijk dat in Nederland jaarlijks 45 miljoen haantjes van legrassen kort na de geboorte worden gedood, omdat zij geen bestemming voor de humane consumptie hebben. De leden van de PvdA-fractie hebben de wens om tot een alternatief te komen voor het net kort na de geboorte doden van de haantjes.

De leden van de PvdA-fractie zijn, gezien de voorlopig beperkte marktpotentie van de haantjes van legkiprassen, van mening dat er prioritair moet worden ingezet op het ontwikkelen van een kijken in het ei-methode, die kan voorkomen dat er haantjes van legkiprassen worden geboren. Parallel kan wel worden gewerkt aan het ontwikkelen van marktperspectief voor humane consumptie van de haantjes van legkiprassen. De leden van de PvdA-fractie vinden het positief dat de stakeholders worden betrokken bij het zoeken van een oplossing. Wanneer denkt de Staatssecretaris de Kamer te kunnen informeren over de verdere beleidsaanpak?

Marktpotentie haantjes van legkiprassen

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat er sprake is van een kip-en-ei situatie. Als het marktperspectief voor het opfokken van de haantjes van legkippenrassen enkel wordt bepaald door de kostprijs van het eindproduct ontstaat er geen marktvaart en als er geen marktvaart ontstaat dan wordt de kostprijs voor het eindproduct ook niet marktconformer. De leden van de PvdA-fractie zijn daarom benieuwd wat er los van de kostprijs kan worden gedaan om het marktperspectief voor de haantjes van vleeskippenrassen te vergroten? De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat de haantjes van legkiprassen als ethisch verantwoord alternatief kunnen dienen voor het zogenaamde piepkuiken, een vleeskuiken dat voor de leeftijd van 28 dagen wordt geslacht. De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd of de Staatssecretaris het hiermee eens is? De leden van de PvdA-fractie vinden het opmerkelijk dat er in Nederland geen

(welzijns)regels voor het opfokken van haantjes van legrassen zijn, terwijl er momenteel in Nederland twee ketens actief zijn om haantjes van leghenrassen te vermarkten voor consumptief gebruik. De leden van de PvdA-fractie zijn niet enthousiast over de suggestie van de WUR om voor het opfokken van haantjes van leghenrassen een ontheffing van de pluimveerechten te geven, zolang de markt vraag beperkt is. De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat de pluimveerechten niet dienen te worden omzeild. Deze leden lezen in het onderzoek dat is uitgevoerd door de WUR dat in Noordrijn Westfalen het doden van eendagshaantjes zal worden verboden. Wat is hier de aanleiding van en wat zijn de alternatieven die in Noordrijn Westfalen zullen worden aangewend?

Kijken in het ei-methoden

De leden van de PvdA-fractie hebben een voorkeur voor een alternatief, waarbij met technologische hulpmiddelen voor het uitkomen van het ei kan worden gedetecteerd welk geslacht een kuiken heeft. Op deze wijze kan worden voorkomen dat er een mannelijk kuiken wordt geboren, wat het ethische bezwaar verhelpt dat er kuikens worden geboren zonder dat ze worden aangewend voor humane consumptie. De leden van de PvdA-fractie zijn zoals bekend geen voorstander van kijken in het ei-methoden, waarbij genetische modificatie wordt gebruikt. De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris om te bevestigen dat er bij de te ontwikkelen kijken in het ei-methoden geen gebruik wordt gemaakt van gentechnologie. Deze leden zijn tevreden dat de Staatssecretaris de ontwikkeling van een van de drie methoden om in het ei te kijken financieel zal ondersteunen en verzoeken de Staatssecretaris haast te maken met de selectie van een ontwikkelalternatief. De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd op welke termijn de Staatssecretaris verwacht de keuze te kunnen maken voor een van de drie kijken in het ei-methodes en welke termijn er minimaal nodig zal zijn om deze methode voor gebruik in de praktijk uit te ontwikkelen.

Vragen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de brief over eendagshaantjes. Deze leden vinden dat een oplossing gezocht moet worden voor de eendagshaantjes en hebben met instemming kennisgenomen van het voornemen om in overleg te gaan over de ontwikkeling van een «kijken in het ei-methode». Ook vinden de leden van de SP-fractie het terecht dat hier financiële ondersteuning van het Rijk tegenover komt te staan. Deze leden hopen op enige spoed in dezen. Wat is het verwachte tijdstraject? Wat gebeurt er momenteel met de eendagshaantjes? Worden deze voor 100 procent als voer aan de dierentuinen verkocht? Zij vragen of de optie voor het opfokken en vermarkten van haantjes, zoals in het rapport wordt verkend, verder uitgewerkt wordt met de sector. Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe wordt dit uitgewerkt en wat is het verdere traject? Is er overleg? Is de biologische sector ook betrokken bij het overleg en in hoeverre is er interesse vanuit de biologische sector voor dit traject? Zijn innovatiesubsidies beschikbaar hiervoor?

Vragen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken. De leden willen hier graag nog enkele zaken over opmerken.

Het belang van dierenwelzijn wordt door de leden van de D66-fractie onderstreept. Vandaar dat deze leden graag met de Staatssecretaris meedenken over oplossingen voor de eendagshaantjesproblematiek. Deze

leden zijn blij met het maatschappelijke debat dat door de Staatssecretaris aangezwengeld is.

De leden van de D66-fractie steunen het voornemen van de Staatssecretaris om het alternatief met het meeste perspectief financieel te steunen. Vanuit de biotechnologie-sector klinkt immers het geluid dat er in Nederland vrijwel geen financiers voor de ontwikkeling van projecten als dat van In Ovo te vinden zijn. Financiële steun voor dergelijke projecten kan het vinden van een oplossing voor het eendagshaantjesprobleem bespoedigen en bevordert innovatie in Nederland.

Het valt de leden van de D66-fractie op dat er in de brief door de Staatssecretaris niet meer gesproken wordt over de genetische-modificatiemethode, waaraan de WUR momenteel werkt. Het gaat hier om het inbouwen van een fluorescerend kwallengen in kippen. Uit onderzoek blijkt dat deze methode tot dusver geen nadelige gevolgen voor gezondheid en welzijn van de betrokken dieren kent. Daarnaast is het de bedoeling het kruisingsschema zo op te zetten dat de eieren, waarin toekomstige legkippen zich bevinden niet genetisch zijn gemodificeerd. Door het toepassen van deze methode zouden er geen eendagshaantjes meer onnodig gedood hoeven te worden. Bovendien wordt het onderzoek uitgevoerd door een Nederlandse onderwijsinstelling, steun verlenen aan dit project zou goed zijn voor de innovatiekracht van Nederland. De leden van de D66-fractie zien veel perspectief in deze methode en vragen de Staatssecretaris dan ook deze methode weer mee te nemen in het besluitvormingsproces en mogelijk financieel te steunen.

De leden van de D66-fractie zijn positief over de opdracht die de Staatssecretaris aan de WUR heeft gegeven. De combinatiekip is een eventueel interessant marktconcept voor culinair en bewust consumeren. Deze leden willen echter benadrukken dat de combinatiekip slechts een gedeeltelijk alternatief biedt voor het doden van eendagshaantjes, vanwege de hoge prijzen en het huidige consumptiepatroon van voornamelijk borstvlies van de kip.

De meeste eendagshaantjes die worden gedood, worden gebruikt als voedsel voor dierentuindieren en dergelijke. De leden van de D66-fractie willen graag van de Staatssecretaris weten of het mogelijk is een inventarisatie te maken van wat er precies gebeurt met de in Nederland gedode haantjes. Hoeveel haantjes worden daadwerkelijk als diervoeding gebruikt en hoeveel haantjes worden er vanuit Nederland geëxporteerd? Zou de Staatssecretaris deze cijfers in een tabel kunnen presenteren? Voor gedode eendagshaantjes die geen bestemming vinden, zou een oplossing moeten worden gevonden.

Vragen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de brief over de aanpak alternatieven doden van eendagshaantjes. Deze leden hebben hierbij enkele opmerkingen en vragen.

Zij constateren ten eerste dat in het gehouden stakeholdersdebat de focus lag op de kansen en bezwaren van de verschillende methoden voor het doden van eendagshaantjes, terwijl de motie Dik-Faber verzoekt om een discussie over het huidige dominante productiesysteem in de pluimveehouderij. Het lijkt erop dat in het stakeholdersdebat het huidige dominante productiesysteem onvoldoende ter discussie is gesteld en eerder als gegeven wordt beschouwd. Zij vragen de Staatssecretaris of zij alsnog bereid is om een meer fundamentele discussie te starten over het huidige dominante productiesysteem in de pluimveehouderij.

De leden van de ChristenUnie-fractie zouden graag meer informatie ontvangen over het debat dat is gehouden. Wanneer is het debat gehouden, wie waren de deelnemers en hoe zijn de te bespreken alternatieven geselecteerd? Is het rapport inmiddels gereed? Genoemde leden hebben vernomen dat het rapport half april klaar zou zijn.

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat de deelnemers aan het debat hebben aangegeven dat er gestreefd moet worden naar een verdergaande samenwerking tussen de verschillende initiatiefnemers en bedrijven in Nederland. Aan welke vormen van samenwerking denkt de Staatssecretaris, en welke partijen zouden hierbij volgens haar betrokken moeten zijn?

De leden van de ChristenUnie-fractie danken de Staatssecretaris voor het toesturen van het rapport over de combinatiekip. Zij vragen de Staatssecretaris waarom zij dit rapport niet eerder heeft gestuurd, aangezien het in december 2013 klaar was. Voorts constateren deze leden dat het rapport niet in eerste instantie lijkt te dienen ter uitvoering van de motie van het lid Dik-Faber, maar dat het onderzoek reeds eerder is gestart, mede ter invulling van het amendement van het lid Cramer. Klopt dit, zo vragen deze leden. Wanneer is het onderzoek gestart en welke onderzoeksmethoden zijn hierbij gehanteerd? De leden van de ChristenUnie-fractie verwelkomen het rapport en de hierin geschetste opties voor verwaardiging van de eendagshaantjes. Zij vernemen graag de reacties van de stakeholders en de Staatssecretaris op het rapport.

De leden van de ChristenUnie-fractie zien uit naar de vervolgbrief en de beleidsaanpak die de Staatssecretaris voorstaat als alternatief voor genetische modificatie.

Vragen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

De leden van de fractie van de Partij van de Dieren hebben kennisgenomen van de brief van de regering en het rapport van de WUR over het doden van eendagshaantjes, die recent aan de Kamer zijn gestuurd. Hieruit blijkt dat het doden van eendagshaantjes nog jarenlang door zal blijven gaan, omdat zowel de pluimveesector als de regering geen daadkrachtige stappen durft te nemen. Deze leden keuren dit sterk af. 45 miljoen eendagshaantjes, dieren met een intrinsieke waarde en met recht op bescherming, mogen niet leven omdat ze van het verkeerde geslacht zijn. Zij betreuren dit en vinden dit getuigen van een gebrek aan respect voor het dier. Deze leden stellen de ethische vraag aan de Staatssecretaris of de grootschalige consumptie van eieren het leed van miljoenen dieren in deze bio-industrie rechtvaardigt. Graag ontvangen deze leden een reactie hierop.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben kennisgenomen van het verbod op het doden van eendagskuikens dat door de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen is ingevoerd. Deze leden roepen de Staatssecretaris op om in gesprek te gaan met de landbouw- en milieuminister van deze deelstaat om te onderzoeken of een dergelijk verbod tevens in Nederland zou kunnen gelden. Zij vragen de Staatssecretaris of zij hier toe bereid is.

Tevens maken de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zich ernstig zorgen over de verzorging van eendagskuikens in de pluimveehouderij. Voor een gezond kuiken is het essentieel om direct uit het ei over vers water en voer te beschikken. Om redenen van efficiëntie wordt de broedkast maar een keer, na zo'n 21 ½ dag geopend. Kuikens die te laat uit het ei komen worden levend vermalen tussen de eierschalen. Kuikens

die juist vroeg uit het ei zijn gekomen, zitten dan al meerdere dagen zonder voer en water in een donkere broedkast. Zij worden gesorteerd, gevaccineerd, verpakt en vervolgens op transport gezet naar de kippenstallen. Pas in die stallen krijgen ze voor het eerst voer en water. Deze leden hebben vernomen dat de Minister van Economische Zaken het niet onwettig achtte, dat kuikens de eerste 72 uur van hun leven geen water of voer krijgen. Deze hebben tevens vernomen dat de rechterlijke macht deze uitspraak verworpen heeft.¹ Deze leden willen graag weten of de Minister alsnog voornemens is om maatregelen te treffen in het verstrekken van voer en water voor eendagskuikens.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen van de Staatssecretaris weten hoe het onthouden van dieren van water en voer zich verhoudt tot de vijf vrijheden van Brambell, in het bijzonder met betrekking tot «het vrij zijn van dorst, honger en onjuiste voeding»?

II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris

¹ College van Beroep voor het bedrijfsleven. Zaaknummer: 13/68711200.